

Umělecké zpochybnění mediální reality

Umělecká skupina Ztohoven se před dvěma lety nabourala do vysílání České televize a simulovala atomový výbuch v Černém Dole. Případ po dva roky putoval po několika soudech až se dostal k radnici ve Vrchlabí. Tam úředníci definitivně rozhodli ve prospěch umělců.

Skupina Ztohoven se do vysílání pořadu ČT Panorama, který vysílá živé přenosy panoramatických kamer z různých koutů republiky, nabourala v červnu 2007. Její členové poté zveřejnili manifest, ve kterém uvedli, že svým činem chtěli upozornit na možnou záměnu mediálního obrazu světa za svět jako takový. Také uvedli, že nechtěli vyvolat paniku ani poškodit televizní vysílání. Nejednalo se o první akci této skupiny upozorňující na moc mediální komunikace. V roce 2003 překryla v pražském metru osm set reklamních vitrín velkými otazníky. Akcí nazvanou Znásilněně podvědomí chtěla upozornit na neblahý vliv reklamy na člověka.

Umělecké snahy o vstup do veřejného televizního vysílání a jeho narušení se rozvíjeli spolu s tímto médiem už od jeho počátků. S každým takovým počinem se ve společnosti znovu objevuje diskuse o významu mediálního umění a křehkosti mediální reality. Nutno podotknout, že právě taková diskuse je cílem většiny podobných akcí, jak to dokládá i manifest skupiny Ztohoven.

Výzkumy ukázaly, že veškerou realitu, včetně té mediální vnímáme pomocí schémat. Ihned tak rozlišíme, kdy čteme dopis od přítele nebo novinový článek, kdy sledujeme sitcom a kdy zpravodajství. Jsme ale stále schopni kriticky se stavět k obsahu, který nám je nabízen v rámci předem rozpoznávaného formátu? Jsme schopni rozpoznat v sitcomu filosofickou myšlenku a ve zpravodajství absurditu, nebo zaujímáme stanovisko k obsahům na základě formátů, ve kterých nám jsou prezentovány? Právě k podobným otázkám nás nutí umělecké počiny narušující integritu mediálního vysílání. Jejich cílem není vytvoření trvalé umělecké hodnoty, ale posun v myšlení a reflexe vlastního vnímání.

Podobné umělecké guerrilové akce ale vyvolávají značnou kontroverzi nejen v oblasti umělecké teorie, ale i právního řádu. Na jedné straně umělci čelí obvinění z trestného činu šíření poplašné zprávy, na straně druhé za tento počín obdrželi Cenu NG 333. Je možné ilegální čin ospravedlnit uměleckým záměrem? Vrchlabská radnice svým konečným rozhodnutím možná poskytla jednu z nápoděv k řešení této otázky. Dá se říct, že opřela své stanovisko o předpoklad, nad nímž umělecká a mediální teorie hloubá, a tedy to, že odpovědnost za reakci na mediální obsahy a jejich přijetí nebo odmítnutí spočívá na divákovi. Jsme ale opravdu schopni a ochotni takovou odpovědnost přijmout?